

ÁLLAMI MAGYAR EGYETEMET!

Ezzel az üzenettel, kéréssel, követeléssel zárul Fehér Könyvünk, hozzátéve még, hogy lényegében ez nemcsak a romániai, de az európai demokrácia igazi próbaköve is. És valóban az. Hiszen éppen a Bolyai Tudományegyetem esete és sorsa bizonyítja, hogy kisebbségi adófizető állampolgárok közösségének csak akkor lehet önálló, egyenlő értékű oktatási rendszere (bölcsődétől-óvodától az egyetemig), ha valóban egyszerre érvényesül a történelmi hagyomány, a demográfiai valóság és a politikai megfontolás. S hiába áztatjuk magunkat, ma már tudjuk, a Bolyai Tudományegyetem esetében nem így volt. Csak politikai számítás s a béketárgyalások előtti kényszerű engedmény. S az elmúlt 19-20 évben is csak áztató ígéretés, jogi csúrcsavar, és konok, kitartó, asszimilációs stratégia részeinek bizonyuló politikai cselek és bonyodalmak. És európai közöny és közömbösség. Mi hát a teendő? Hogyan, mivel és kivel? Mert jövőnk legnagyobb problémája a tanulás, a fejlődés jogáért vívott küzdelem lesz, és túl minden versenyhelyezeten, a munkaerőpiac birtoklása. Gazdagság és szegénység, növekedés és hanyatlás, fegyverkezés és kábítószerezés, élettér-képzés és környezetszennyezés először jelentkeznek majd a maguk fenyegető egyetemességében. De soha még nemzedék nem volt ennyire felelősen ura sorsának. Soha nem függött még ennyire egyetlen generáció helyzetfelismerő- és döntőkéességétől, jövő nemzedékek egész sorának sorsa. De a felelősség nagysága mindig rendkívüli körülményekre kényszerít. Az ember pedig, bárhol éljen is, csakis olyan közösségbe tud beépülni, melyet képes átfogni szeretetével, és minden áldozatot is meghozni érte. Ahogyan újra és újra kezdeményezni kell a megoldásokat, és nem a szélben eldőlt vitorla sorsába kényelmesen beletörődni. Egyetemünk ügyét is így kell állandó mozgásban tartani, ahogyan az imént említett vitorla árbocát is tudnunk kell majd, újra és újra, a kitartó szélben is fölállítani.

Egyetemügyünk valóban a szélben eldőlt vitorlás csónak esetéhez hasonló. És még jó, hogy az a vitorla nem merült meg veszélyesen a mindent elnyelni akaró vízben. Nem ázott még annyira át jelképesen sem, hogy tehetetlen súlyként lehúzzon árbocot, sorsot, mindent. Még lábra állhat, a jelképesen és valóságosan is élni-siklani kívánó és akaró vitorlás. Mert van még kellő történelmi lehetőség és távlat ahhoz, hogy - minden politikai ügyetlenkedésünk és felelőtlen könnyelműségünk ellenére - szembe merjünk nézni a mítoszokkal és eszményi célt módosítsunk. Mert eszményi cél lett a Bolyai Egyetem, miközben nem egy áldatlan, romboló, erdélyi magyarságon belüli vitával éppen azt bizonyítottuk a cseppet sem megértő és jóindulatú román többség színe előtt, s éppen felsőoktatási tervünk és esélyeink kapcsán, hogy távolról sem vagyunk olyan egységesek és határozottak, mint ahogyan hitték rólunk. Így bonyolítottuk úgy el a saját önálló állami magyar egyetemünk létkérdésére adható választ, el egészen saját közösségünk tudatzavaráig, mint mostanában, a túlsokáig elhúzódó, s nem egyértelmű autonómia-értelmezésünket is.

Kik tették és teszik ma ezt, nem kis népszerűségnek örvendő? Azok, akik számot sem vetnek az analógiás gondolkodásmód és a történelem ismétlődéséhez fűződő illúziók epizemiológiai hátterével. A maguk kritikátlanul imperavisztikus és reményromboló hangnemével. Akiknek tudatába túlsok morzsa hullhatott be erjedésre, a mindennapi

kegyelemkenyérből. És akik a politikai kényelem vagy felelőtlenség glóriáját viselhetik mindmáig büntetlenül.

Ami viszont nemcsak szerencse, de tény is: az erdélyi magyarság tudatában, az önálló, saját egyetem olyan szimbolikus realitásként van még mindig jelen, mely éppen nemzeti közösségünk fennmaradásának letéteményese. Hiszen nem akarunk és nem tudunk megfedkezni a jogfolytonosságról, és nem hagyhatjuk megtagadni beindítható egyetemünknek azt az örökölt öntörvényűségét, mely nekünk, erdélyi magyaroknak és tanulni akaróknak politikai képviselőnkhez képest is különböző legitimitást ad. Hiszen éppenséggel így lehetünk nyitottak a másik nemzet, a másik kultúra, az emberiség és egyben a világegyetem felé, mintegy teljes értékű kommunikációt biztosítva az egész emberiséggel. Mert az anyanyelvű oktatás, az óvodától az egyetemig, nem egyszerűen csak a szakember-képzést szolgálja. A egyetem egy kisebbségbe kényszerített közösség számára pedig nem lehet kevesebb, mint a saját értékein túlmutató, egyetemes emberi értékek iránti nyitottság és fogékonyság fenntartásának intézményes garanciája. A szellemi magyar Kolozsvárnak, például, ezért nem szabad a fejedelmi magyar Gyulafehérvár sorsára jutnia.

Az egyetemi eszme ilyen fokú ideologizáltsága lehet, hogy lényegi tisztázatlansággal társul, de akkor is egy önmagunkra szabott egyetemgondolat, mely valóban egy kisebbségi létszimbólum megjelenítője már, és mint egyetemgondolat valóban kivonhatatlan közösségi megmaradásunk érdekösszefüggéseiből. Politikus, közéleti és szakmabeli számára viszont más sem marad a továbbiakban, mint az a törekvés, hogy az említett érdekösszefüggésnek politikai, jogi és szakmai alapot és keretet teremtsen. Hiszen ma már eszme és intézmény között, illetve olyan feladat előtt állunk, mely egyszerre érinti eszme és intézmény lényegét. Mire gondolok konkrétan? Arra, és meggyőződésem szerint nem alaptalanul, hogy ha az önálló állami magyar egyetemről nem mondtunk és mondunk le, mint eszményi célról, és kitarunk távlati megvalósításának lehetőségéről, és arra is odafigyelünk, hogy mi az, ami megvalósult s már létezik intézményi szinten, akkor eljött az ideje annak, hogy hazai és nemzetközi szinten valóban munkához lássunk. Hiszen Nagyvárad-Kolozsvár-Marosvásárhely és a Székelyföld között egy olyan intézményrendszer, gerinc létezik, melyre most már kitartóan építeni lehet. Annak neve az Erdélyi Magyar Tudományegyetem. Mely igaz, hogy magánegyetemként, és a magyar állam költségvetési támogatásának köszönhetően létezik és működik. És persze, hogy nem feledkezhetünk meg egyházaink áldásos, kitartóan következetes felelőség- és cselekvésvállalásáról. De ideje jött adófizető állampolgárságunk jogi és politikai érvényesítésének. Európa kellős közepén, Közép-Európában, egy Európába minden szinten integrálódni akaró és vágyó országban véget kell vetni az intézményes zűrzavarnak, a jogi következetlenségnek és politikai lanyhulásnak. Kolozsvártól Bukarestig, Budapestig, de akár Brüsszelig is mozdulnia kell a megoldást akaró meggyőződésnek és elszántságnak, a valódi összefogásnak. Mert perelni és követelni kell! Legyen ez a soron következő feladata a Bolyai Egyetem Baráti Egyesületének! De az erdélyi magyarság közképviselője és érdekvédelmi szervezeteinek is.

Van, aki még mindig híve annak az eddig is nagyon káros meggyőződésnek, hogy abszolút mindegy: milyen nyelven folytatjuk felsőfokú tanulmányainkat, csak tanulhassunk, netán hivatalos vagy világnyelven.

A politika és kultúra közötti kölcsönhatás már a XIX.századtól folyamatosan és egyértelműen bizonyítja, hogy kulturális közösség nyelvének védelme az illető etnikai közösség minden tagjára háruló transzcendentalis kötelesség. És ez a kötelesség előbbre való az emberi jogoknál, a kollektív és egyéni jogoknál, a demokráciánál, az alkotmány kitételeinél s a nemzetközi szerződéseknél. Politikai értelemben tehát: bárminél is. Hiszen az a közösség, aki így gondolkodik és cselekszik, tudatában van annak, -mert identitása van- hogy ha saját erkölcsi és kulturális szabályrendszerrel és értékrenddel bír, és azokat a saját nyelvén megfogalmazza és rögzíti, akkor azok bármikor és bárhol általánosan elfogadtathatók. Ha egy etnikai közösség tehát saját és használt nyelvvel rendelkezik, akkor politikai és társadalmi életében a kulturális és civil intézmények minden külső beavatkozás és segítség nélkül is létezni és működni tudnak. Régióinkban pedig a saját nyelv méltó birtoklása, használata és ápolása az Európához való tartozás és az erkölcsi értékek csúcsát, valamint a kulturális, de politikai megmaradás garanciáit is jelenti. Ilyen értelemben az etnikai közösség saját nyelve életbevágóan fontos, eszközjellege és legitimációs értéke miatt egyaránt, hiszen az illető közösség neki köszönhetően éppen az asszimiláció veszélyétől mentesül. És ezt akarjuk mi is. Ezért kell anyanyelven megtanulni a világot. Egy letisztult népi mondás szerint, mindenki azon a nyelven beszél szívesebben, amelyen a legokosabb. De aki például románul végzi el egyetemi tanulmányait, az már románul beszél és gondolkodik, miközben magyarul érez, és magyarul hallgat. Mert érzelmileg még magyar, de szellemileg már nem tud az lenni. És éppen ezt szeretnénk megelőzni. Ezért akarjuk a saját önálló oktatásrendszerünket, saját önálló állami magyar egyetemünket, magyar nemzetiségű, adófizető állampolgárokként. Mert tudjuk a helyünket és a dolgunkat, és otthon akarunk lenni saját hazánkban. Otthon akarunk maradni saját kultúránkban, mely nem csak valamilyen lényegesen emberi, de ugyanakkor közösségünk otthona is. 2010 január 21-én (egy nappal a Magyar Kultúra Napja előtt) mondjuk és hisszük ezt.

Az erdélyi magyarságnak tehát nemcsak a jelenben létező földrajzi és érvényes politikai tér az otthona és hazája, hanem az a szellemi tér is, amelyet a múlt jelölt ki, és a jövő kér számon. Egy értékeiben megbizonyosodott és jogai tudatában lévő, saját sorsáért felelősséget érző magyar nemzeti közösség jövője, mely egyetemünk nélkül el sem képzelhető. Állami Magyar Egyetemet tehát, melyet saját adópénzünkből fel is építhetünk és működtethetünk. Segítsünk magunkon s Európa is megsegít, ha egyértelműen tudtára adjuk, és be is bizonyítjuk, hogy szülőföldünket elhagyni nem akarjuk, de asszimilálódni sem akarunk. És újkori janicsárrá sem szabad lennünk semmilyen értelemben és vonatkozásban, hiszen keserves történelmi tapasztalat bizonyítja már, erdélyi vonatkozásban is, hogy a janicsárból soha többé nem lett keresztény!

Újkori jelenünkből pedig, egy esetünkhöz tapadó, egészen európai precedenst említenék. Maarty Athisari, volt finn államelnök és európai jelentéstevő biztos, így válaszolt az orosz külügyminiszter kérdésére, amikor az azon méltatlankodott, hogy miért is kell Koszovónak függetlenség?!: „Mert megfizették az árát!”-hangzott sokszorosán visszhangozva, talán az „európai lelkiismeretben” is.

Mert megfizették az árát! Az eszményi Bolyai Egyetemen, mely immáron csak Állami Magyar Egyetem lehet, mi is megfizettük az árát, a legnagyobb áldozattal. Feláldozott emberi szabadsággal, élettel és sorssal. S az állandóan visszhangzó „Miért!” kérdésére

pedig éppen az Állami Magyar Egyetem megvalósítása lehet az egyetlen kárpótló és békét szülő, lehetséges válasz!

S most, hogy ezt megvallottuk, már csak egyet kell akarni, és áldozni is igazán, hogy álljon fel a jelképes vitorlás! És lesz szél a vitorlánkban!

Kolozsvár-Budapest, 2010.január 21.

Kónya-Hamar Sándor